

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ KAPSAMINDA FIKRALAR: NASREDDİN HOCA FIKRALARI

**Anecdotes in the Scope of Teaching Turkish as a Foreign Language:
Nasreddin Hodja Anecdotes**

Yrd. Doç. Dr. Ahmet AKKAYA*

ÖZ

Dil öğretimi, kültür öğretimiyle özdeşleşmiş bir kavramdır; çünkü dil, kültürün aktarıcısı ve yansıtıcısıdır. Kültür en iyi yansıtan ürünler ise onu yaşatan halkın ürettiği masal, efsane, fıkra gibi türlerdir. Bu türlerin dil öğretiminde kullanılması, hedef dilin kültürel farkındalığını kolaylıkla artırabilir. Fıkra türünün özellikleri düşünüldüğünde, fıkraların diğer halk anlatılarından farklı olduğu düşünülebilir. Bu araştırmanın amacı, W. Burckhardt Barker'ın İngilizlere Türkçe öğretmek için yazdığı "Turkish Reading Book and Vocabulary and Grammar" (1854) isimli kitabının okuma metinleri kısmındaki Nasreddin Hoca fıkralarından hareketle genelde fıkraların, özelde ise Nasreddin Hoca fıkralarının yabancılar Türkçe öğretimindeki işlevini belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için W. B. Barker'ın kitabında yer alan 72 Nasreddin Hoca fıkrası incelenmiş ve bunların 14'ü sadeleştirilerek bunlara belgesel tarama uygulanmıştır. Belgesel taramanın sonunda, Nasreddin Hoca fıkralarının gülmece öğelerini bolca barındırdığı, kısa olduğu, deyimlerin ve atasözlerinin bağlamıyla ilişkili aktarıldığı, sözcük, sözcük grubu ya da cümle tekrarlarının sıkça olduğu ve bunların kültürel unsurlarla sunulduğu görülmüştür. Fıkraların bu özellikleri, dil öğretiminde önemli olan sözcük öğretimini kolaylaştırır. Fıkraların bir dilin temel söz varlığını (organlar, sayı sistemi gibi) içermesi, günlük hayatı yansıtmaları, her zaman güncel olması, temel dil becerilerini geliştirmesi de fıkraların bir dili yabancı dil olarak öğrenenlere diğer yararlarıdır. Bununla birlikte, Nasreddin Hoca fıkralarında örtük bir dilin kullanılması gibi özellikleri düşünüldüğünde, bu metinlerin yabancılar Türkçe öğretiminde B2-C1 seviyesinde dil öğrenenlerin yararlanacağı metinler olduğu düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler

Nasreddin Hoca Fıkraları, Yabancılar Türkçe Öğretimi, Kültür Aktarımı, Dil Becerileri, Dil Seviyesi.

ABSTRACT

The language teaching is a concept identified with the teaching of culture. Because the language transmits and reflects the culture. The best items that reflect the culture are tales, legends and anecdotes generated by the people of that culture. To make use of these kinds of items in language teaching may easily increase the cultural awareness of the target language. Considering the characteristics of anecdotes, it may be thought that the anecdotes are different than the other type of folk narratives. The purpose of this study, from the Nasreddin Hodja anecdotes in the texts of the book "Turkish Reading Book and Vocabulary and Grammar" written by W. Burckhardt Barker to teach the Turkish language to the Brits, is to determine the function of anecdotes, but particularly the function of Nasreddin Hodja's anecdotes in teaching Turkish as a foreign language. In order to achieve this goal, seventy two Nasreddin Hodja anecdotes from the W. B. Barker's book have been analyzed; fourteen of them have been simplified and The Document Analysis Technique has been applied to those anecdotes. At the end of the analysis, it has been seen that the Nasreddin Hodja anecdotes are short, contain plenty of humor; the idioms and proverbs have been narrated in their own context, the words, group of words or sentence repetitions are frequent, and all these have been presented with the cultural items. These features of anecdotes make it easy to teach the vocabulary which is important in language teaching. Since the anecdotes contain the basic vocabulary of a language (organs, number systems, etc.), reflect the everyday life, are always up-to-date and improve the basic linguistic skills, they are quite useful for those learning a foreign language. Considering particularly the implicit meanings in Nasreddin Hodja's anecdotes, these texts can be regarded as useful texts in teaching Turkish language to learners at B2-C1 level.

Key Words

Nasreddin Hodja Anecdotes, Teaching Turkish as a Foreign Language, Culture Transmission, Linguistic Skills, Language Levels.

* Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi,
aakkaya@adiyaman.edu.tr

GİRİŞ

Kültürü yansıtmaları ve aktarmaları özelliğiyle kültürle özdeşleşmiş olan dil öğretimi, temel düzey dil kullanımı seviyesinde genellikle günlük hayatta kullanılan dili önemseyen metinler aracılığıyla yapılır. Kültür, dil öğretiminde öğrencilerin yeterlik düzeyi arttıkça (ara düzey kullanıcı-ileri düzey kullanıcı) kültürel ayrıntıları, tarihî birikimleri, hedef dilin anlatım inceliklerini (mecazlar, aktarmalar vb.) önemseyen şiir, bilmece, fıkra gibi yazınsal türler aracılığıyla aktarılmaktadır.

Halk hikâyeleri, masallar, efsaneler ve fıkralar gibi folklor ürünleri, eğitim-öğretimde kullanılan oldukça önemli unsurlardır. Bascom'a göre, folklorun dört işlevinden biri "özellikle okuma yazması olmayan kültürlerdeki eğitim işleridir." Karabasanların çocukları düzene sokmak için kullanılması ya da onların iyi bir kişiliğe sahip olabilmeleri için ninniler söylenmesi buna örnektir (Bascom 2005: 140). Tekerlemelerin, sözcüklerin doğru seslendirilmesinde işlevsel olarak kayda değer bir yere sahip olması ise bir başka işlevdir. Folklor metinlerinin bu işlevleri düşünüldüğünde, özellikle Türk halk kültürü içinde yer alan fıkralar, kısa oluşları nedeniyle yabancılarla Türkçe öğretiminde kullanılmaya çok uygun metinlerdir. Düşündürücü ve gülünç insanlık durumları üzerine kurulmuş bu kısa metinlerle karşılaşan öğrenciler, genellikle bu tür fıkraların sonunda yer alan mizah yüklü cümleyi anladıklarında, kendilerini metni kavramak için ortaya koydukları tüm zihinsel çabanın ödülünü de almış gibi hissederler (Özdemir 2013: 161). Bununla birlikte masal, efsane, fıkra gibi halk anlatılarını toplumsal kültürde yansıttıkları için yabancılarla Türkçe öğretiminde vazgeçilmez bir işlev üstlenirler. Fıkralar sadece kültür hazinesi değil, aynı zaman-

da ilgi çeken ve merak uyandıran bir içeriğe de sahiptir. Mizahî yapısı gereği yaratıcı ve üretici çalışmalarla temel dil becerilerini geliştirmeye oldukça uygundur. Nasreddin Hoca fıkraları, özellikle "Avrupa'da yabancı ortak bir yabancı dil öğretim programı ve yabancı dil öğretiminde ortak bir standart, ortak ölçütler geliştirmeyi amaçlayan" (Mirici 2000) Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nin genel ölçütlerinden "Diğer ülkelerdeki bireylerin düşünce yapılarının, kültürel miraslarının yaşam biçimlerinin daha geniş ve ayrıntılı anlaşılmasını sağlamak." (2001: 2) maddesi ile Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı ve Avrupa Dil Portfolyosu'nda sıklıkla geçen "kültürel çeşitlilik" kavramıyla örtüşen kültür karşılaştırmaları yapmaya da oldukça elverişlidir.

Dilin en iyi işlendiği ve kültür birikiminin en iyi yansıdığı sözlü anlatılardan biri fıkralardır. Genellikle gerçek hayat olaylarından hareketle "hisse" kapmayı hedef tutan ve temelinde az çok nükte, mizah, tenkit ve hiciv unsuru bulunan sözlü, kısa, mensur hikâyeler olan fıkralar (Elçin 2010: 566) içerisinde geçmişten günümüze kadar en çok derlenip yazıya geçirilenlerinin başında Nasreddin Hoca ile ilgili olanlar gelmektedir (Aça 2004: 15). Türk milletinin mizah dehasını temsil eden Nasreddin Hoca fıkraları, sözlü anlatım ürünü oldukları için yüzyıllarca ağızdan ağıza dolaşmıştır. Hem sözlü anlatımda hem de sözlü kültürün yazıya geçirilmiş anlatımlarında Nasreddin Hoca'nın sıkça işlenmesi, onu imgesel bir şahsiyet hâline getirmiştir. Sadece Türkler arasında değil, bütün dünya tarafından da tanınan Nasreddin Hoca, Batılı birçok aydının kitabına da konu olmuştur. Bunun en güzel örneklerinden biri, William Burckhardt Barker'ın 19. yüzyılda İngilizlere Türkçe öğretmek için yazdığı "Turkish Reading Book and

Vocabulary and Grammar” (1854) isimli kitabının okuma metinleri bölümündeki Nasreddin Hoca fıkralarıdır. Barker’ın Nasreddin Hoca fıkralarını yabancılara Türkçe öğretiminde metin olarak seçmesi, UNESCO’nun 1996 yılını Nasreddin Hoca’nın ölümünün 700. Yılı olarak Anma ve Kutlama Yıldönümleri arasında yer vermesi (http://unesco.org.tr/dokumanlar/anmakutlama/anma_kutlama.pdf) Nasreddin Hoca’nın yerel olmaktan çıkarak uluslararası alanda Türk bilge imgesine dönüştüğünü gösterir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, W. Burckhardt Barker’ın İngilizlere Türkçe öğretmek için yazdığı “Turkish Reading Book and Vocabulary and Grammar” (1854) isimli kitabının okuma metinleri kısmındaki Nasreddin Hoca fıkralarından hareketle genelde fıkraların, özelde ise Nasreddin Hoca fıkralarının yabancılara Türkçe öğretimindeki işlevini belirlemektir.

Yöntem

Bu araştırma nitel bir çalışma olup araştırmada belgesel tarama tekniği kullanılmıştır. Belgesel taramada, var olan kayıt ve belgeler incelenerek veriler elde edilir (Karasar 2012: 183). W. Burckhardt Barker’ın 1854’te yazdığı “Turkish Reading Book and Vocabulary and Grammar” isimli kitabından bu araştırmaya konu olan 14 fıkra “metnin okunabilirlik düzeyi ile okunan metnin anlaşılma düzeyini artırmak, bu süreçte aynı zamanda hedef kitle üzerindeki bilişsel yükü hafifletmek” (Crossley vd. 2012: 91’den alıntılanan Durmuş 2013: 136) amacıyla sadeleştirilerek incelenmiştir.

Belgesel taramanın W. Barker’ın kitabındaki Nasreddin Hoca fıkralarından yapılmasının başlıca nedenleri şunlardır:

Yabancılara Türkçe öğretiminde Nasreddin Hoca fıkralarının tespit edilen en eski örneğinin Barker’ın kitabın-

da yer alması ve bu metinlerin hemen hemen hiç incelenmemesi,

Barker’ın Nasreddin Hoca fıkraları için ayrı bir okuma metni oluşturmıştır.

Veri Toplama

Bu araştırmanın verileri, W. Burckhardt Barker’ın İngilizlere Türkçe öğretmek için yazdığı “Turkish Reading Book and Vocabulary and Grammar” (1854) isimli kitabının okuma metinleri kısmındaki 72 Nasreddin Hoca fıkrasından 14’ünün sadeleştirilmesiyle elde edilmiştir. 14 fıkranın orijinal metninin Latin esaslı Türk alfabesine aktarımı ise dipnot aracılığıyla sunulmuştur.

Bulgular

Sözcük Öğretimi ve Kültür Aktarımı

Sözcük, “bir ya da birden çok ses biriminin oluşturduğu, yazıda iki boşluk arasında yer alan, çoğu kez anlamsal bir birim oluşturan, söylemde belli bir biçimsel birlik sunan, çeşitli dizimsel kullanımlarında biçim olarak hiç değişmeyen ya da bir bölümüyle değişim gösteren ses ya da sesler öbeğidir” (Vardar 1998:190). Öğretim sürecinde sözcükler, çoğunlukla anlamı açıklanacak birimler olarak görülmekte, böylelikle daha çok anlamın nasıl açıklanacağı üzerinde durulmaktadır (Demircan 1983: 147). Anlamın nasıl açıklanacağı sorunu ise hedef dilin kültürel dinamikleriyle ilintilidir. Bu nedenle, sözcük öğretimi kültür öğretimiyle aynı düzlemde ilerleyen iki kavramdır. Kültürü en iyi yansıtan ise halk hikâyeleri, türküler, fıkralar gibi halk anlatılarıdır. William Burckhardt Barker’ın kitabında yer alan “Bilenleriniz Bilmeyenlerinize Anlatsın” fıkrasının sadeleştirilmiş hâli şöyledir:

Hoca Nasreddin Efendi bir gün vaaz için kürsüye çıkıp “Ey Müminler, size ne diyeceğim bilir misiniz?” der. Cemaat der ki “Hayır, Hoca Efendi bilme-

yiz.” Hoca “Ya siz bilmeyince ben size ne söyleyeyim.” demiş. Bir gün hoca efendi yine kürsüye çıkıp “Ey Müslümanlar size ne diyeceğim bilir misiniz?” Onlar da der ki “Biliriz.” Hoca “Ya siz bildikten sonra ben size ne söyleyeyim.” deyip kürsüden inip gidince cemaat hayretler içerisinde “Bir daha çıkar ise kimimiz bilir, kimimiz bilmeyiz” demeye karar kılmış. Hoca yine bir gün kürsüye çıkıp “Ey kardeşler, size ne söyleyeceğim bilir misiniz?” onlar da derler ki “Kimimiz bilir, kimimiz bilmeyiz.” Hoca “Ne güzel! Bilenleriniz, bilmeyenlerinize öğretsin.”¹

Geleneksel dil öğretimi yaklaşım-larından işitsel-dilsel yöntemi araştıran Larsen ve Freeman’a göre tekrar, sözcük öğretiminin temel taşıdır. Dil öğrenimi mekanik araştırmalar sistemidir. Birey içinde bulunduğu toplumun dilini alışkanlık kazanarak öğrenmektedir. Alışkanlık kazanmak ise ezber, taklit ve tümce yapılarının sık sık tekrar edilmesiyle mümkündür (Larsen ve Freeman 1986’dan alıntılan Apaydın 2007: 57-58). Nasreddin Hoca’nın yukarıdaki fıkrası incelendiğinde “bil-” sözcüğü 13 defa benzer ya da farklı yapılarda kullanılarak tekrar edilmiştir. Bununla birlikte, kavramların yeni ve aynen tekrarlanması mümkün olmayan eski deneyimlere göre benzer yönleri açısından ilişkilendirilerek aynı ulam içine alınıyor olması öğrenmeyi kolaylaştırmakta, böylece bilişsel bir tasarruf yapılmaktadır (Apaydın 2007: 11).

Bir ulusun dilinden o ulusun kültürüne, dünya görüşüne inilebileceğini savunan Humboldt, dilin bir ulusun ruhunun dış görünüşü olduğunu belirtmektedir (Aksan 1995: 65). Nasreddin Hoca metninin yüzeysel yapısına yansıyan birimler incelendiği zaman metnin arka planındaki mantıksal bağlantılar, metnin yazıya geçirildiği dönemin kültüründe dinsel değerlerin baskın olduğunu

ortaya çıkarır. Çünkü Mümin, Müslüman, vaaz gibi sözcüksel alanı aynı olan sözcükler sıklıkla kullanılmıştır. Sözcüksel alanı aynı olan sözcüklerin daha iyi öğrenilmesi için bu sözcükler, diğer sözcükler değişmeden kendilerini cümle içerisinde bulmuşlardır. Mümin, Müslüman ve kardeş sözcüklerinin cümle içerisinde kullanımları buna örnek olarak gösterilebilir:

Ey Müminler size ne diyeceğim bilir misiniz?

Ey Müslümanlar size ne diyeceğim bilir misiniz?

Ey kardeşler size ne söyleyeceğim bilir misiniz?

Yukarıdaki üç cümle incelendiği zaman, bu cümlelerde Mümin, Müslüman ve kardeş sözcüklerinin, üçüncü cümlede de diğer sözcüklerden farklı olarak aynı anlama gelen “diyeceğim” yerine “söyleyeceğim” sözcüğünün kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, sözcüksel alanı aynı olan eş ya da yakın anlamlı sözcüklerin aynı yüzeysel yapıda bağlamsal tahminle öğretildiğini gösterir. “Sözcüğün yer almış olduğu cümle ve paragrafın sağlamış olduğu ipuçlarından yararlanılarak anlamın bulunması” (Akyol ve Temur 2007: 208) olan bağlamsal tahmin, ana dili öğretiminde ve yabancı dil öğretiminde sözcüklerin doğal ortamda kullanılmasında önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte aynı fıkranın farklı varyantlarının yazıya geçirilmiş metinlerinde “Mümin, Müslüman ve kardeş” ifadelerinin olmayışı, sadece “Müslüman” ifadesinin olması Barker’in sözcük öğretimi için sözcüksel alanı aynı olan sözcükleri seçip sözcük öğretiminde sistemli bir yapı oluşturduğunu gösterebilir.

Dil öğretiminde esas olan unsurlardan bir tanesi de dili öğrenen kişinin dili işlek bir şekilde kullanabilmesidir. Nasreddin Hoca’nın hazırcevaplığı, dil öğre-

timinde dili öğrenen kişiye dili kullanma becerisi noktasında katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte fıkraların “kısıllığı nedeniyle hafızalarda kalma ve yayılma” (Elçin 2010: 567) özelliği, dil öğrenenlerin sözcükleri, cümleleri ya da yapıları kalıcı bir şekilde öğreneceği anlamına gelebilir. Bu durum aşağıdaki fıkra da görülebilir:

Bir gün Hoca abdest alırken su az gelir. Namaza başladığı vakit kaz gibi bir ayaküstünde durur. Derler ki “Hoca efendi ne yapıyorsun?” Hoca “Bu ayağın abdesti yoktur.” demiş.²

Halk anlatıları genellikle zıtlıklar üzerine kuruludur: iyi kötü, ak kara, sağ ölü vb. Halk anlatılarından biri olan fıkra metinlerinde de bu zıtlıklar mevcuttur. Bu zıtlıklar aracılığıyla dil öğrenenler bağlamdan hareketle zıt olan kavramları bir fıkra metniyle öğrenebilir. Aşağıdaki Nasreddin Hoca fıkrasında da sağ-ölü zıtlığı kısa bir metinle dil öğrenenlere sunulmuştur:

Nasreddin Efendi’nin bir hastası vardı. Hastayı sormaya gelenlere Hoca “Sabah sağdı, şimdi ölüyor.” der.³

Türk milletinin ortak, ince düşüncesinin ürünü olan Nasreddin Hoca fıkralarında okur ya da dinleyici “eğlenirken düşünmeyi ve sorunları çözmeyi” (Özdemir 2005: 161) öğrenir. Özellikle eğlenme mizah ile eşdeğer bir kavramdır. Eğitimde mizah ise öğrenme sürecine; sosyal, psikolojik ve bilişsel açıdan katkı sağlar (Ersoy ve Türkan 2010: 97). Fıkra ise bir mizah yükünü en kolay taşıyabilen, en çabuk yayabilen bir mizah türü olarak bütün çağlarda kullanışlı bulunmuştur (Öngören 1983: 45). “Bilenleriniz Bilmeyenlerinize Anlatırsın” ise mizah kuramlarında “üstünlük” olarak düşünüldüğünde Nasreddin Hoca hem eğlendirmiş hem de sosyal, psikolojik ve özellikle sözcük öğretimi gibi bilişsel noktalarda da dil öğrenimine katkı sağlamıştır.

Yabancı dil öğrenenleri sıkmadan, onların ihtiyaç duydukları söz kalıplarını öncelikle öğretebilmek, öğrenciyi güdülemek ve dolayısıyla dersi zevkli hâle getirmek açısından önemlidir. Dersi zevkli kılan öğeler ise sınıf ortamında yapılan etkinlikler ve öğrenciyi günlük hayatında karşılaşacağı durumları oyunlaştırarak canlandırma tekniğidir. Nasreddin Hoca fıkraları, bu uygulama alanı için önemli örneklerdendir (Barın 2008). Türk kültür hayatı ve mizah anlayışının zirve şahsiyetlerinden olan Nasreddin Hoca, kültür aktarımı ve değerler eğitimi için seçilebilecek önemli bir isimdir (Özbay 2010: 184). Bu durum, Türk kültürü için önemli olan “yas tutma” geleneğinin mizahî bir anlatımla sunulduğu ve “yas tutma” kavramı etrafında şekillenen “karalar giymek” deyiminin ya da geleneğinin öğretildiği aşağıdaki fıkra da görülebilir:

Bir gün Hoca karalar giyip dışarı çıkar. Halk onu görüp “Hoca Efendi ne oldu karalar giymişsin?” dediğinde Hoca “Oğlumun babası merhum oldu, onun yasın tutarım demiş.⁴

Yabancı dil öğretiminde öğrenilen dilin kültürünün tanınması ve bilinmesi o dilin öğrenilmesinde önemlidir. W. B. Barker, Türk kültüründe önemli bir yere sahip “bayram geleneği”ni “Ah, keşke her gün bayram olsaydı!” gibi mizahî öğeleri kullanarak Türk kültüründe bayramlarda herkesin gücü ölçüsünde evlerinde pişirdikleri yiyecekleri dağıttığını aşağıdaki fıkra da aktarmıştır:

Nasreddin Efendi bir gün bir şehre gider. Şehir halkının iyip içtiğini görür. Halk Hoca’ya da ikram eder, yemek getirir. Meğer o sene kıtlıkmiş. Hoca yer, içer ve kendi kendine “Şehir ne kadar ucuz bir şehirdir.” ve bunu birine sorar. O adam da “Deli misin? Bugün bayramdır. Herkes gücüne göre evlerine pişirir, getirir. Bu nedenle yemek çoktur.” Hoca, “Ah, keşke her gün bayram olsaydı!” demiş.⁵

Temel Dil Becerileri ve Kültür Aktarımı

Diller dinleme, konuşma, okuma ve yazma temel dil becerilerinden oluşur. Bu becerileri geliştirecek olan “kültür” kavramıyla dil öğrenen kişi bütünleştiği zaman dil öğretimi gerçekleşmiş olur. Kültürü en iyi yansıtan ürünler ise kültürü oluşturan ve yaşatan halkın ürettiği masal, efsane, fıkra gibi türlerdir. Halk edebiyatı ürünlerinden fıkraların, temel dil becerilerini geliştirmedeki etkisi diğerlerinden farklıdır. Özellikle, fıkraların “çabuk yayılabilme” (Öngören 1983: 45) özelliğinin olması, W. B. Barker’ın kitabında yer alan fıkraların Türkçe öğrenenler tarafından birbirlerine aktarılması anlamına gelebilir. Bu ise dilin dört temel becerisinden olan “konuşma”yı geliştirir. Yabancı dil öğretiminin genel amaçlarından biri, belki de en önemlisi öğrencilerin öğrendikleri dili anlaşılır bir şekilde konuşabilmesidir. Konuşma ya da telaffuz öğretiminde, amaç dilin kuralları ve yapıları öğrenildikten sonra okuma ya da dinleme metinlerinde diyaloglar gibi çeşitli etkinlikler sunmak, amaç dilin öğrenilmesini kolaylaştırmaktadır. Özellikle yabancı dil ders kitaplarında geçen diyalogların öğretilmesinden sonra öğrencilerin benzer konularda karşılıklı olarak konuşabilmeleri ve dili kullanmaları sağlanabilir (Demirel 1998: 125-127). Nasreddin Hoca metninde Nasreddin Hoca’yla diğerlerinin diyalogları dikkat çekicidir. Diyaloglar açısından ilk fıkra incelendiğinde, Nasreddin Hoca ile cemaat arasında geçen ve mizah anlayışının üst düzey olduğu bir metinle karşılaşılr. Nystrand’e göre, sosyo-kültürel yaklaşımlarla iletişim kurabilmenin karşılıklı diyalog ya da etkileşim sonucunda gerçekleştiği bu yüzden de konuşmanın evrensel değil, sosyal ya da kültürel çevreye bağlı olduğu görülmek-

tedir (Nystrand 1989’dan alıntılanan Tüm 2010: 1911). Nystrand’ın görüşleri dikkate alındığında W. B. Barker’in fıkra diyalogları aracılığıyla Türk kültürünü tanıtmaya çalıştığı görülür. Ayrıca dil dört temel beceri olarak kabul edilen dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin işlevsel bütünlüğünden oluşmaktadır (Demirel 1998: 31). Yabancı dil öğretiminde diyaloglara yer verilmesi öncelikle konuşma becerisinin gelişmesini sağlayarak okuma, dinleme ve yazma becerilerinin de gelişmesine yardımcı olur (Akkaya ve Emiroğlu 2009: 100). Genelde fıkraların özelde ise Nasreddin Hoca fıkralarının diyaloglar üzerine kurulmuş olması, öncelikle konuşma becerisini ve bu becerinin işlevsel bütünlüğünü oluşturan dinleme, okuma ve yazma becerilerini de geliştirir:

Bir gün Hoca Nasreddin Efendi pazarda gezerken bir adama rastlar. Adam, “Bugün ayın üçü mü, yoksa dördü mü?” der. Hoca, “Bilmem, ay alıp sattığım yoktur.” demiş.⁶

Güncellik

Günümüzde eğitimcilerin en çok yakındıkları meselelerin başında, ders kitaplarına alınmış metinlerin çağdaş olma (güncellik) özelliğini kaybetmeleri gelmektedir (Küçük 1996: 12). Nasreddin Hoca fıkralarının sadece Türkçe değil, aynı zamanda yabancı dillerdeki internet sitelerinde dolaşımı ve yeniden üretimi onun bugün de güncelliğini koruduğunu göstermektedir. Bunların özellikle dil öğretimi kitaplarında yer alması, metinlerin güncel olmasına katkı sağlayacaktır. Çünkü folklor metinleri durağan değil, devingen metinlerdir. Bu nedenle 1854 yılında yazılan “Turkish Reading Book and Vocabulary and Grammar” isimli dil öğretimi kitabında yer alan Nasreddin Hoca fıkraları (Kazanın Doğurması örneğinde olduğu gibi) günümüzde hâlâ güncelliğini koruyan metinlerdir.

Bir gün Hoca komşusundan bir kazan alıp işini gördükten sonra kazanın içine bir küçük tencere koyup sahibine verince sahibi olan adam görür ki kazanın içinde bir küçük tencere var. “Bu nedir?” der. Hoca ise “Kazan doğurdu.” Adam tencereyi kabullenir. Yine bir gün Hoca adamdan kazanı ister ve evine getirir, kullanır. Kazan sahibi bir gün beş gün bekler, kazan gelmez. Hoca’nın evine gelir, kapıyı çalar. Hoca kapıya gelir “Ne istersin?” dediği zaman “Kazanı derim.” Hoca “Sen sağ ol, kazan merhum oldu.” der. Adam “Hoca Efendi hiç kazan ölür mü?” deyince Hoca “Ya doğurduğuna inanırsın da öldüğüne inanmaz mısın?” demiş.⁷

Fıkraların Günlük Hayatı Yansıtması

Fıkralar, günlük hayattan kareler gibidir. Günlük yaşamı yansıtır. Zihinde canlandırılmaları ve görselleştirilmeleri / imgeleştirilmeleri kolay olduklarından günlük hayatın sahnesinde dil öğretiminin âdeta benzetişim tekniğiyle öğretilmesini sağlar. Barker’ın kitabında yer alan aşağıdaki Nasreddin Hoca fıkrasında da fıkranın yazıya geçirildiği dönemdeki tarım toplumunun “öküzün tarlaya girmesi” gibi günlük hayattan kesitleri “kabahat bilmek” gibi deyimlerle mizahî öğeleri de önemseyip dil öğrenenlere sunmuştur:

Bir gün Hoca’nın tarlasına bir öküz girer. Hoca öküzü görünce eline bir sopa alır ve öküzü kovalar. Öküz kaçır. Gelecek hafta öküzü bir Türk arabaya koşmuş giderken Hoca öküzü görür ve hemen eline bir sopa alır ve öküze birkaç defa sopayla vurur. Türk “Bre insanoğlu, benim öküzümden ne istersin?” deyince Hoca “Sen karışma cahil köpek, o kabahatini bilir.” demiş.⁸

Temel Sözvarlığı ve Kültür Aktarımı

Her dilde kuşaktan kuşağa aktararak yaşayan temel sözvarlığı, insan

yaşamında birinci derecede önemli olan insana ve çevresine ilişkin önemli kavramları yansıtan sözcüklerdir: Başta baş, göz, kulak, el, ayak gibi organların adları olmak üzere ana besin maddesi sayabileceğimiz su, buğday, et, balık gibi nesnelerle insanın yakın ilişki içinde bulunduğu at, inek, koyun gibi hayvanlar, tarım hayvanları, tarım araçları, insanların en çok kullandıkları somut eylem gösteren almak, vermek, yemek, içmek, gitmek, gelmek gibi sözcüklerle bir, iki, beş, on, yüz, bin gibi sayı adları örnek olarak gösterilebilir (Aksan 1995: 341). Barker’ın İstanbul’da günlük konuşmalardan derlediği aşağıdaki Nasreddin Hoca fıkrasında da Türkçenin temel sözvarlığı içinde değerlendirilen organ isimlerinden burun ve ayak bağlamdan hareketle mizahî bir anlatımla sunulmuştur:

Bir gün Hoca bir leylek yakalayıp evine götürür. Bıçakla burnu ve ayaklarını uzundur diye keser. Yüksek bir yerde oturur “İşte şimdi kuşa benzedin.” der.⁹

Barker, temel sözvarlığından olan besin maddelerinden özellikle Türk mutfağında sıkça kullanılan havuç ve şalgamı Nasreddin Hoca’nın kıvrak zekâsıyla dil öğrenenlere şöyle sunmuştur:

Hoca bir gün bostana girmiş. Biraz havuç, biraz şalgam ne bulduysa birazını çuvala, birazını da koynuna korken bostan sahibi gelmiş ve Hoca’yı yakalamış. Burada ne arıyorsun dediği zaman Hoca şaşırılmış ve bir cevap bulamamış. Hoca “Gece bir şiddetli rüzgâr esti, rüzgâr beni buraya attı.” dediği zaman bostan sahibi “Ya bunları kim yoldu.” Hoca “Rüzgâr çok şiddetli olduğundan beni buradan şuraya attı, neye yapıştım ise elimde kaldı.” Bostan sahibi “Ya bunları kim çuvala doldurdu?” dediği zaman Hoca “Ben de onu düşünüyordum, sen geldin.” demiş.¹⁰

İnsanın yakın ilişki içinde bulunduğu hayvanlar da temel sözvarlığı içinde

değerlendirilir. Nasreddin Hoca fıkralarının birçoğunda öküz, at, tavuk gibi birçok hayvan geçmektedir. Aşağıdaki fıkra da insanlarla yakın ilişkide olan hayvanlardan “tavuk” fıkra aracılığıyla öğretilmiştir:

Nasreddin Efendi bir gün tavuklarını bir bir tutup tavukların boynuna bir parça bez delip geçirmiş ve tavukları salıvermiş. Halk toplanmış ve Hoca'nın yanına gelip “tavuklara ne oldu?” demiş. Hoca “bunların anaları öldü, yasını tutarlar.” demiş.¹¹

Somut eylem gösteren beslemek, gelmek, oynamak, yemek, yakmak gibi eylemler Nasreddin Hoca fıkralarında bolca kullanılan sözcüklerdir. Somut eylemler Nasreddin Hoca fıkralarında kullanılırken Türk yeme-içme kültürüne ait “büryan” da dil öğrenenlere aktarılmıştır. Aşağıdaki fıkra da bu durum görülebilir:

Hoca Nasreddin Efendi'nin bir kuzusu varmış. Hoca kuzusunu çok iyi beslemiş. Bir gün birkaç arkadaş birleşip “Kuzuyu Hoca'nın elinden alıp yiyelim.” demiş. Biri önceden gelip “Ey Hoca, yarın kıyamet kopacakmış, bu kuzuyu ne yapacaksın? Getir, şunu yiyelim.” Hoca bunu gerçek sanıp kuzuyu boğazlamış. Daha sonra birisi ateş yakıp kuzuyu büryan etmeye başlar. Arkadaşları sevinip elbiselerini Hoca'ya teslim eder ve her biri bir tarafa oynamaya gider. Hoca da elbiselerin tamamını ateşe atıp yakar. Biraz sonra arkadaşlar geri geldiği zaman elbiselerinin kül olduğunu görürler. “Kim yaktı Hoca.” demişler. Hoca da “Yarın kıyamet kopacak, elbiseleri ne yapacaksınız?” demiş.¹²

Temel sözvarlığı içerisinde değerlendirilen sayı sistemleri Nasreddin Hoca fıkralarında önemli bir yere sahiptir. Barker aşağıdaki fıkra dokuz, on dokuz sayılarını bağlamdan öğretmeye çalışmıştır:

Bir gece rüyasında Hoca'ya dokuz akçe vermişler. Hoca Efendi “Hele bunu on akçe edin.” demiş. Sonra “Hele on dokuz edin.” deyip kavgaya ederken uyanmış, bakmış; elinde bir şey yok. Yine gözlerini kapamış, ellerini uzatmış “Getir bari dokuz akçe olsun.” demiş.¹³

Dil Seviyesi ve Kültür Aktarımı

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni dil öğrenimi seviyelerini A1-A2 için temel düzey kullanıcı, B1-B2 için ara düzey kullanıcı, C1-C2 için ileri düzey kullanıcı olarak sınıflamıştır. W. Burckhardt Barker 1854 yılında kitabında “second stage (ikinci aşama)” (Barker 1854: XVII) ifadesini kullanarak daha o yıllarda dil öğretiminde seviyenin önemli olduğunu görmüştür.

Dil seviyeleri A1'den C2'ye doğru zorlaşmaktadır. Yabancıların öğrenmede zorlandıkları konular arasında temel düzeyi için isim tamlamaları; ara ve ileri düzey içinse fiilimsiler sayılabilir (Melanhoğlu vd. 2012: 251). Aşağıdaki Nasreddin Hoca fıkrasında da Barker bolca fiilimsi kullanarak (çıkıp, gitmek, giderken vb.) metni orta ya da ileri düzey Türkçe öğrenenler için sunmuştur:

Bir gün Hoca bir kafilayla şehirden çıkıp gitmek istedi. Meğer bunun bir devesi varmış. Hoca kendi kendine “Yürüyerek gideceğime şu deveye bineyim, sefa ile gideyim.” der. Sonra deveye binip kafilayla giderken deve kükreyip Hoca'yı yere düşürür ve üzerine çöker. Hoca feriyat eder ve kafilayla halkı bunu kurtarır. Daha sonra Hoca'nın aklı başına gelir ve “Ey Müslümanlar gördünüz mü o hain deve bana ne kadar dert verdi, yardım edin şu hain deveyi bana tutun da boğazlayalım.” demiş.¹⁴

Nasreddin Hoca fıkraları, yapısı gereği eğitim ve kültüre ait unsurları bünyesinde barındırır. Bu yönüyle Türkçe derslerinde kullanılabilecek malzemelerden biridir (Özbay 2010: 185). Fıkralarda

özellikle sonuç kısmında yer alan beklenmezlik, doğrusal düşünceden uzaklaştırmakta ve yorumlama temeline dayalı ders çıkarmayı sağlamaktadır. Bu nedenle sözcüğün, kavramın ya da cümlelerin anlamının yorumlama temeline dayalı olarak kazandığı yeni anlamlar da yine üst düzey bir dil yetisini gerektirmektedir (Kalfa 2013:173). Yukarıdaki Nasreddin Hoca fıkrası Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (2001: 22) ile karşılaştırıldığında B2 seviyesinde “Uzmanlık alanına ilişkin teknik bir tartışma da dâhil olmak üzere karmaşık bir metin içindeki somut ya da soyut konuların özünü anlayabilir.” ile C1 seviyesinde “örtük anlamları kavrama” öngörüldüğü düşünüldüğünde Nasreddin Hoca fıkralarının B2-C1 seviyesine de hitap ettiği söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Dil öğretimi, kültürel aktarımla aynı düzlemde ilerleyen bir kavramdır. Sözcük öğretimi yapılırken, temel dil becerileri geliştirilmeye çalışırken kültürel aktarım da gerçekleşir. W. Burckhardt Barker'ın İngilizlere Türkçe öğretmek için yazdığı “Turkish Reading Book and Vocabulary and Grammar” (1854) isimli kitabının okuma metinleri kısmındaki Nasreddin Hoca fıkraları incelendiğinde de kültürel aktarım gerçekleştiği görülür. Bu fıkralardan hareketle yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak fıkraların özellikleri şöyle sıralanabilir:

1. Fıkralar, dil öğrenenlerin sözcük dağarcığını geliştirir. Sözcük dağarcığı,
 - Sözcüklerin aynı ya da farklı yapıları içinde tekrar edilmesiyle
 - Bir cümlelerin genelinde değil de, bir ya da birkaç sözcüğünde değişiklik yapılmasıyla
 - Az da olsa bilinmeyen sözcüklerin kullanılmasıyla
 - Sözcüksel alanı aynı olan sözcüklerin kullanılmasıyla

- Sözcüklerin yaşayan dilden seçilmesiyle
- Temel söz varlığını içermesiyle (organ, sayı sistemi gibi)
- Deyim, atasözü gibi kalıplaşmış ifadelerin kullanılmasıyla
- Zıt ya da eş anlamlı sözcüklerin kullanılmasıyla
- Mecazlar gibi örtük ifadelere yer vermesiyle
- Sözcüklerin bağlamsal tahminle öğretilmesiyle
- Kültüre ait sözcüklerin öğretilmesiyle
- Sözcüklerin diyaloglar aracılığıyla öğretilmesiyle zenginleşir.

2. Fıkralar, eğlenirken düşünmeyi sağladığı, özellikle gülmece öğeleri bolca barındırdığı için dil öğrenenlerin derse karşı güdülenmesini ve dikkatini artırır.
3. Fıkraların diyaloglar üzerine kurulu olması, dilin temel dört becerisini, özellikle de konuşma becerisini geliştirir.
4. Fıkraların öğrenilen dilin kültürünü yansıtmaması dil öğretimini kolaylaştırmaktadır.
5. Nasreddin Hoca'nın sürekli güncelliğini koruması, metinlerin çağdaş olmama sorununu ortadan kaldırır.
6. Fıkraların günlük yaşamı yansıtmaması dil öğretimini kolaylaştırmaktadır.
7. Dil bilgisi yapılarının sürekli tekrar edilmesi dil bilgisi kurallarının özümsemesini ve temel dil becerilerine olumlu yönden etki yapmasını sağlar.

Masal, efsane, türkü, bilmece, fıkra gibi kültürü yansıtan sözlü anlatım ürünlerinin dil öğretiminde kullanılması dil öğretimi kolaylaştırabilir. Çünkü dil öğretimi, dil bilgisi kurallarını öğretmek ya da basit düzeyde iletişim kurmayı sağlamak değil, hedef dili kullananların

kültürünü öğretmektir. Bununla birlikte, fıkraların özellikleri düşünüldüğünde, bunların B2-C1 seviyesinde metinler olduğu görülür. Bu nedenle fıkraların B2-C1 seviyesinde dil öğrenenlere sunulması yararlı bir yaklaşım olacaktır.

NOTLAR

- 1 Hoca Nasrettin Efendi, bir gün va'z için kürsüye çıkup eydür: "Ey mü'minler! Ben size ne diyeceğim bilir misiniz?" Cemaat dirler ki: "Hayır, Hoca Efendi bilmeyiz.", Hoca: "Ya siz bilmeyince ben size ne söyleyeyim?" demiş. Bir gün Hoca Efendi yine kürsüye çıkup eydür: "Ey Müselmanlar! Ben size ne diyeceğim bilir misiniz?", anlarda (dahı) dirler ki: "Biliruz.", Hoca: "Ya siz bildikten sonra ben size ne söyleyeyim?" diyüp kürsüden aşağı inüp çıkup gidince cemaât ta'cibe varup bir dahı çıkar ise "Kimimiz biliruz kimimiz bilmeyiz." dimeğe kavl u karar eylerler. Hoca yine bir gün bir minvâl-i meşrûh kürsüye çıkup eydür: "Ey karındaşlar! Ben size ne söyleyeceğim bilir misiniz?", Anlar da (dahı) dirler: "Kimimiz bilir, kimimiz bilmeyiz.", Hoca eydür: "Ne güzel, bilenleriniz bilmeyenlerinize öğretsin!" (Barker 1854: 27-30).
- 2 Bir gün Hoca abdest alırken su yetişmez namaza başladığı vakit kaz gibi bir ayak üzere durur, derler ki: "Hoca efendi neylersin?" Hoca: "Bu ayağımın abdesti yoktur." demiş (Barker 1854: 97).
- 3 Nasreddin Efendi'nin bir hastası var idi hatır sormağa gelenlere Hoca aytdır sabahdan sağ idi şimdi ölüyor (Barker 1854: 52).
- 4 Bir gün Hoca karalar giyüp dışarı çıkar, halk bunu görüp Hoca Efendi ne oldu karalar giymişsin dediklerinde Hoca: "Oğlumun babası merhum oldu, anın yasın tutarım." demiş (Barker 1854: 44).
- 5 Nasreddin Efendi bir gün bir şehirde varır görür ki halk-ı âlem yiyüp içmekte Hoca'ya görürler ikram idüp taam getirürler meger ol sene kaht imiş Hoca yer iç ve kendü kendüye eder: "Şehir ne pek ucuzluk şehridir." ve birinden sual eder, ol âdem eder: "Be hey âdem mecnun musun bu gün bayramdır herkes kuvveti olduğuna göre evlerinde bişirürler, getirürler anın için taam ganidür. Hoca: "Ah keşke her gün bayram olaydı!" demiş (Barker 1854: 62).
- 6 Bir gün Hoca Nasreddin Efendi bazarda gezerken bir herife rast gelüb Hoca bugün ayın üçü mü yohsa dördü müdür dedikde bilmem ay alub satdığım yokdur, demiş (Barker 1854: 40).
- 7 Bir gün Hoca konşusundan bir kazgan alup işini gördükten sonra kazganın içine bir küçük

tencere koyup getirüp sahibine verdikde sahibi olan herif görür ki kazganın içinde bir küçük tencere vardır bu nedir der Hoca eder kazgan doğurdu herif tencereyi kabullenir yine bir gün Hoca kazganı isteyüb alup evine getirüp kullanur kazgan sahibi bir gün beş gün bakar görür kazgan gelmedi Hoca'nın evine gelüp dakk-ı bab eyler hoca kapuya gelüp ne istersin dedikde kazganı derim Hoca eder sen sağ ol kazgan merhum oldu herif Hoca Efendi hiç kazgan ölür mü dedikde ya doğurduğuna inanırsın da öldüğüne inanmaz mısın demiş (Barker 1854: 48).

- 8 Bir gün Hoca'nın tarlasına bir öküz girer Hoca görüp eline bir sopa alup üzerine vardıkda öküz kaçar. Gelecek hafta öküzü bir Türk arabaya koşmuş giderken Hoca öküzü görüp heman eline bir sopa alup segirdüp öküzü birkaç sopa urur. Türk: "Bre âdem benim öküzümden ne istersin, dedikde sen halt etme cahil köpek, ol kabahatin bilir." demiş (Barker 1854: 42-43).
- 9 Bir gün Hoca bir leylek tutup evine götürüp bıçak ile burnunu ve ayaklarını uzundur deyü kesüp bir yüksek yerde oturup "İşte şimdi kuşa benzedin." demiş (Barker 1854: 51).
- 10 Hoca bir gün bostana girüp biraz havuç ve biraz şalgam her ne buldu ise birazın çuvala ve birazın koynuna korken bostancı gelüp bunu tutup bunda ne ararsın, dedikde Hoca şasırup bir cevap bulamayup gecelerde bir şedid rüzgar esti idi ol rüzgar beni getirüp buraya atdı, dedikde bostancı eder: "Ya bunları kim yoldu?" Hoca eder: "Rüzgar gayet şedid olduğundan beni şundan şuna atdı ne yaptım ise bütün elimde kaldı." Bostancı: "Ya bunları çuvala kim doldurdu?" dedikde "Ha işte ben de (dahı) ol fikirde idim sen de geldin." demiş (Barker 1854: 34-35).
- 11 Nasreddin efendi bir gün tavuklarını bir bir tutup boğazlarına bir parça beştimal delüp geçürüp kapup salıvermiş. Halk-ı âlem Hoca'nın katına cem olup bu tavuklara ne oldu, demişler Hoca bunların anaları öldü yasın tutarlar, demiş (Barker 1854: 42).
- 12 Hoca Nasreddin Efendi'nin bir kuzusu var imiş ki gayet ile beslermiş bir gün biraz yaran cem olub kuzuyu Hoca'nın elinden alub yiyelim derler biri evvel gelüb eder ey Hoca yarın kıyamet kopacak imiş bu kuzuyu neylersin getir şunu yiyelim Hoca inanmaz dahi gelüb öyle söyler gerçek sanub kuzuyu boğazlar andan sonra Hoca arkasına urub birisin anınede ateş yakub kuzuyu büryan etmeğe başlar nagh arkadaşları sevinüb esvabı Hoca'ya teslim edüb her biri bir tarafa oynamağa giderler Hoca da asvabın cümlesini ateşe urub yakar birazdan sonra segirdişimden girü geldiklerinde görürler ki esvabın cümlesi yakub kül olmuş Hoca'ya ederler bunları kim

- yakdı Hoca yarın kıyamet kopacak imiş esbab niye lazım, demiş (Barker 1854: 45-46)
- 13 Bir gece rüyasında Hoca'ya dokuz akçe vermişler. Hoca Efendi hele bari on akçe edin, demiş. Badehu hele on dokuz edin, deyü niza ederken uyanup bakar ki elinde bir şey yok. Yine gözlerin kapayup ellerin uzatup getir bari dokuz akçe olsun. demiş (Barker 1854: 32-33).
- 14 Bir gün Hoca bir kafil ile şehirden çıkup gitmege murad eyledi meger bunun bir devesi varmış kendi kendüi eder bari yayan gitmekden ise şu deveye bineyim safa ile gideyim badehu deveye binüp kafil ile giderken deve kükreyüp Hoca'yı yere urup üzerine çöküp Hoca feryad eder kafil halkı bunu kurtarırlar bir vakitten sonra Hoca'nın aklı başına gelüp ey Müslümanlar gördünüz mü şol hain deve bana ne kadar cefa eyledi lutf edin şu hain deveyi bana tutun boğazlayım demiş (Barker 1854: 38-39).

KAYNAKÇA

- Aça, Mehmet. "Kaynaklar", *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Editör: M. Öcal Oğuz, Ankara: Grafik Yayınları, 2004.
- Akkaya, Ahmet ve Emiroğlu, Selim. "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Metin Seçimi: W. Burckhardt Barker Örneği". *Uluslararası IX. Dil-Yazın-Değişim Sempozyumu (Yaratıcılık ve Yenilik Yılında Yeni Yaklaşımlar) 15-17 Ekim 2009 Sempozyum Bildirileri*, C.1, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Basımevi, 2009.
- Aksan, Doğan. *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları, 1995.
- Akyol, Hayati ve Temur, Turan. "Kelime Hazinesinin Geliştirilmesi", *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Editör: Ahmet Kırkkılıç, Hayati Akyol, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2007.
- Apaydın, Didem. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sözcük Öğretimi Üzerine Bir Yöntem Denemesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Barın, Erol. "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Nasreddin Hoca Fıkralarının Yeri". (2008) 10 Nisan 2013 <http://yunusemreenstitusu.org/turkiye/index.php?lang=tr&page=240&anlcat_10=0&anlitm_10=274>
- Barker, W. Burckhardt. *Turkish Reading Book with Grammar Vocabulary*. London, (1854) 11 Mart 2009. <<http://archive.org/download/readingbookoftur00bark/readingbookoftur00bark.pdf>>
- Bascom, William R. "Folklorun Dört İşlevi", Çev. Ferya Çalıs, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Editör: M. Öcal Oğuz, Selcan Gürçayır, Ankara: Geleneksel Yayıncılık, 2005.
- Demircan, Ömer. "Sözcük Öğretimi ve Türkçe-İngilizce Sözcük Yapım Türleri Üzerine Bir Karşılaştırma". *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, (379/380), (1983): 146-159.
- Demirel, Özcan. *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1998.
- Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme - Öğretme - Değerlendirme. çev. Özcan Demirel vd., Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2001.
- Durmuş, Mustafa. "İkinci/Yabancı Dil Öğretiminde Sadeleştirilmiş Metin Sorunları Üzerine". *Bilgi*, 65. (2013): 135-150.
- Elçin, Şükrü. *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2010.
- Ersoy, A. Figen ve Türkan, Burçin. "İlköğretim Öğrencilerinin Çizdikleri Karikatürlere Yansıtıkları Sosyal ve Çevresel Sorunların İncelenmesi". *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 35 (156). (2010): 96-109.
- Kalfa, Mahir "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Sözlü Kültür Unsurlarının Kullanımı". *Millî Folklor*, (97), (2013): 167-177.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2012.
- Küçük, Salim. "Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi ve Önemi". *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi Özel Sayı*, (43), (1996): 10-14.
- Melanhoğlu, Deniz; Tayşi Karakuş, Ayşe ve Özdemir, Banu. "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Karikatür Kullanımı". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), (2012): 241-256.
- Mirici, İsmail Hakkı. "Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı ve Avrupa Dil Portfolyosu Nedir?". (2000) 15 Nisan 2013 <<http://adp.meb.gov.tr/nedir.php>>
- Öngören, Ferit. *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1983.
- Özbay, Murat. *Türkçe Öğretimi Yazıları*. Ankara: Öncü Kitap, 2010.
- Özdemir, Cihan. "Dil-Kültür İlişkisi: Folklor Ürünlerinin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yeri ve İşlevi". *Millî Folklor*, (97), (2013): 157-166.
- Özdemir, Nebi. *Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2005.
- Tüm, Gülden. "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Drama Tekniğinin Rolü". *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (5/3), (2010): 1898-1920.
- Vardar, Berke. *Dilbilimin Temel Kavramları ve İlkeleri*. İstanbul: Multilingual Yayınları, 1998. <http://unesco.org.tr/dokumanlar/anmakutlama/anma_kutlama.pdf> 15 Nisan 2013.